

BIOLOGISKA YRKESHÖGSKOLAN
SKARA

Utvärdering av projektet *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött*

Författare: Oskar Reineling

Klass: AT21

LIA 2

Handledare: Lina Morin, Länsstyrelsen Västra Götaland

Datum då rapporten lämnas in: 2021-01-13

Sammanfattning

I denna LIA 2 var syftet att dels utvärdera Länsstyrelsens rådgivningsprojekt *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött*, dels att fastställa faktorer som utgör utmaningar för svensk nötköttsproduktion.

Utvärderingen har utförts via telefonintervjuer med projektets deltagande lantbrukare, vilka över lag har haft positiva erfarenheter från projektets gång. Den största orsaken till att lantbrukarna valt att delta var möjligheten till foderanalyser finansierade med projektmedel.

Rapporten redogör dessutom för aktuella utmaningar för dagens nötköttsproducenter. Utav dessa är problemet med bristande lönsamhet den i särklass största utmaningen, vilket i slutändan kan resultera i en bristande tillgång på svenskt nötkött.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
2 Mål	1
3 Metod	1
4 Bakgrund	1
4.1 Ekologisk produktion	1
4.2 Nötköttsproduktionen i Sverige	2
4.3 Rådgivning inom projektet.....	3
5 Resultat.....	3
5.1 Utmaningar för svenska nötköttsproducenter	3
5.2 Projektets deltagande gårdar	5
5.3 Utvärdering av projektet <i>Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött</i>	5
6 Diskussion	7
7 Slutsats	8
8 Referenser/källförteckning	8

1 Inledning

Denna rapport har utförts med syfte att genomföra en utvärdering av projektet *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött* och att fastställa faktorer som utgör utmaningar för svenska nötköttsproducenter. Rapporten är utförd åt Länsstyrelsen i Västra Götaland. Projektets huvudman är Lina Morin, växtodlingsrådgivare på Länsstyrelsen. Morin har även fungerat som handledare för denna LIA-period.

Projektets mål har varit att kunna erbjuda ekologiska nötköttsproducenter samlad rådgivning i hela produktionsledet, från växtodling till slakt, i syftet att öka produktiviteten och kompetensen på ekologiska dikogårdar. Den huvudsakliga anledningen till att jag valde detta arbete till min LIA 2 var att delta på rådgivningsbesök och utföra utvärderingen av detta rådgivningsprojekt för att få en inblick i hur en rådgivares arbete ser ut.

2 Mål

Syftet med denna rapport är dels att genomföra en utvärdering av projektet *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött*, ett projekt som har utförts i regi av Länsstyrelsen i Västra Götaland, dels att undersöka utmaningar för dagens nötköttsproducenter. Målet med LIA-perioden var dessutom att delta på rådgivningsbesök samt utföra denna utvärdering för att få en inblick i hur rådgivarens arbete fungerar.

3 Metod

Kunskapsinhämtning har främst skett via intervjuer med projektets deltagande lantbrukare samt via intervjuer med de rådgivare som har deltagit i projektet.

De intervjufrågor som har använts i samtalen med lantbrukarna är följande:

- Varför valde ni att delta i projektet *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött*?
- Har deltagandet motsvarat dina förväntningar?
- Har några förändringar genomförts efter projektet? Ska det genomföras i framtiden?
- Vad kännetecknar en duktig rådgivare för dig?
- Återkoppling: vad har lantbrukaren haft mest nytta av? Vad vill lantbrukaren ha mer av? Denna fråga delas upp på flera kategorier, såsom växtodling, betesdrift, foderplanering, tolkning av grovfoderanalyser och uppföljning av slaktresultat.
- Vad ger mest, kontakt med rådgivare eller nätverksträffar med kollegor?

Dessutom har lantbrukarna tillfrågats om grundläggande fakta om respektive gårds drift, exempelvis djurantal, raser, areal, odlade grödor, växtföljd, vallfröblandningar, andel vall et cetera.

Kunskapsinhämtning har utförts genom en informationssökning i litteratur och genom muntliga diskussioner med deltagare i projektet. Muntliga diskussioner har även genomförts med personer som är aktiva inom nötköttsproduktionen.

4 Bakgrund

4.1 Ekologisk produktion

Vad är ekologisk produktion? Jordbruksverket (2022) definierar ekologisk produktion som förmågan att producera livsmedel av olika slag på ett hållbart och långsiktigt sätt från jord till bord. För att åstadkomma detta behöver lantbrukaren använda naturresurser som jord, energi och vatten på ett sätt som påverkar miljön så minimalt som möjligt. Vidare ska den ekologiska produktionen värna och stötta den biologiska mångfalden samt djurens välmående. På Jordbruksverkets hemsida listas tre saker som framför allt utmärker den ekologiska

produktionen; hur skadegörare och ogräs hanteras, hur växternas näringstillförsel säkras samt hur djuren utfodras och inhyses. Denna definition baseras på det EU-direktiv som ligger till grund för samtliga certifieringsregler för ekologisk produktion.

Under 2018 fick Jordbruksverket i uppdrag av den dåvarande regeringen att vidta lämpliga åtgärder i samråd med berörda myndigheter, företrädare för företag och organisationer inom livsmedelskedjan samt konsument- och miljöorganisationer i syfte att uppnå regeringens uppsatta mål för ekologisk produktion. Dessa mål innebär att trettio procent av den svenska jordbruksmarken ska vara certifierad ekologisk samt att sextio procent av den offentliga konsumtionen av livsmedel ska utgöras av certifierade ekologiska produkter till år 2030. (Näringsdepartementet, 2018)

När det kommer till antalet ekologiska dikor skedde en stabil ökning mellan åren 2010 och 2019, då antalet certifierade ekologiska dikor ökade med totalt 32 200 djur. Efter 2019 har en gradvis minskning skett, från 74 800 djur 2019 till 74 400 djur under 2021. Samma resultat kan avläsas när det kommer till antal företag med omställda ekologiska djur, som ökade relativt mycket mellan 2010 och 2019 för att därefter minska något fram till 2021. Den genomsnittliga besättningsstorleken har däremot varit relativt jämn under de senaste tio åren, under 2021 hade den ekologiska genomsnittsbesättningen trettiofyra kalvande kor. I Västra Götaland var nästan femtio procent av dikorna certifierade ekologiskt. (Jordbruksverket, 2022)

4.2 Nötköttsproduktionen i Sverige

Jordbruksverket (2022) redovisar i rapporten *Marknadsrapport nötkött – utvecklingen till och med 2021* hur marknadsbalansen för nötkött har utvecklats mellan 2012 och 2021. Bland annat framgår det i rapporten att den svenska nötköttsproduktionen har ökat relativt stadigt under dessa nio år, med en mindre nedgång mellan 2020 och 2021 där produktionen minskade med 5 200 ton. Liknande fenomen kunde uppvisas när det kom till totalkonsumtion av nötkött, med en relativt jämn ökning av konsumtionen fram till 2016 för att därefter minska med över 22 000 ton. Däremot har den andelen svenskt nötkött ökat i konsumentledet, från 51,2 procent 2012 till 57,8 procent 2021 med en topp på 59,9 procent 2020. Vidare har Jordbruksverket kunnat påvisa hur majoriteten av svenska nötkreatur finns i skogs- och mellanbygder med närhet till betesmarker. Under de senaste tjugo åren har fördelningen mellan mjölkkor och dikor förändrats, speciellt i skogsbygder. Nationellt har mjölkorna minskat med tjugoåtta procent samtidigt som dikorna har ökat med tjugofyra procent. Därmed har andelen nötkött som härstammar från mjölkproduktionens djur minskat märkbart under perioden. En grov beräkning av förhållandet idag visar att omkring sextio procent av svenskt nötkött kommer från mjölkorna eller dess avkommor.

Lönsamheten i dikalvsproduktionen beror till största delen på lantbrukarens förmåga att kunna producera ett så billigt fodermedel som möjligt, utan att för den delen börja offra foderkvalitén. Därmed bör grovfoder vara basen i dikornas foderstat. Produktionskostnaderna för foder omfattar insädd, gödsling, markens alternativkostnad samt skörd och lagring av grovfoder. Även kostnader för stängsling och underhåll av betesmarker räknas in. En annan viktig del som ofta är avgörande för dikons lönsamhet är stöd och ersättningar av olika slag. (Kumm *et al*, 2012)

Skillnaden mellan konventionell och ekologisk dikoproduktion är relativt liten. De största skillnaderna är att allt foder måste vara ekologiskt odlat och att avmaskning inte får ske rutinmässigt. Som EU-ekologisk producent ska lantbrukaren vara självförsörjande på foder till

minst sextio procent, medan motsvarande siffra för KRAV-producenter ligger på sjuttiofem procent (Jordbruksverket, 2016). Under 2020 utgjorde slakten av ekologiskt uppfödda nötkreatur 15,7 procent av den totala slakten, jämfört med 12,3 procent av den totala slakten 2011. (Jordbruksverket, 2022)

4.3 Rådgivning inom projektet

Länsstyrelsen i Västra Götaland har under de senaste två åren genomfört projektet *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött*. Sammanlagt har fyra husdjurs- och växtodlingsrådgivare erbjudit rådgivning samt kostnadsfria grovfoderanalyser till sammanlagt sex lantbrukare. Dessa beskrivs mer ingående under ”punkt 5.2 Projektets deltagande gårdar”. I projektet har Svenska Foder AB bidragit med privat finansiering och utfört samtliga grovfoderanalyser. Rådgivarna är verksamma på Länsstyrelsen i Västra Götaland, Hushållningssällskapet Västra och Lantbruksråd i Väst.

5 Resultat

5.1 Utmaningar för svenska nötköttsproducenter

Kumm (2006) menar att lönsamma dikoföretag med normala svenska förhållanden och genomsnittlig besättningsstorlek till största delen kräver redan existerande resurser såsom byggnader, stängsel, maskiner och låga arbetskostnader för att upprätthålla lönsamheten. Det kommer dock oftast en tidpunkt när dessa resurser blivit utslitna och i behov av att ersättas. Kumm menar att utmaningen ofta ligger i att svenska nötköttsproducenter har svårare att klara av ökade investerings- och räntekostnader samtidigt som arbetskostnaden för både foderproduktion och djurskötseln ökar.

Salevid (2011) vidareutvecklar synen på lönsamhetsproblemet inom nötköttsproduktionen i rapporten *Searching for economically sustainable Swedish beef production systems based on suckler cows after decoupling EU income support*. Här redovisar författarna hur lantbrukare tenderar att betrakta exempelvis gårdsstödet som något de får utan att behöva bruka åkermarken aktivt, vilket i sig riskerar att resultera i att aktiva lantbrukare börjar fasa ut sin produktion. Ytterligare ett problem som kan uppstå är att andelen passiva lantbrukare, som främst brukar trädor, bidrar till en högre arrendekostnad vilket förväntas slå hårdare mot dikalvsproducenter än andra grenar i lantbruket. Vidare menar Salevid *et al* att ytterligare hot mot nötköttsproduktionen ligger inom den låga inkomsten som lantbruket ofta genererar till både anställda och ägare. Under 2000-talet har genomsnittspriset för avvanda köttaskalvar ökat med endast tjugoprocent, medan kollektivavtalade löner för lantarbetare har ökat med över fyrtio procent. Denna trend anses kunna fortsätta inom de närmast tio åren. Detta tills trots anses inte lantbrukets löner stiga tillräckligt. Ett hot som har uppstått är att yngre lantbrukare strävar efter att maximera deras löneuttag sett till arbetsåtgången och därmed kommer till slutsatsen om att arbete utanför gården ger en substantiellt högre inkomst. Ett exempel som tas upp är hur byggarbetares löner ligger tjugofem procent över kollektivavtalade löner för lantarbetare.

Utmaningen med bristande lönsamhet för nötköttsproducenter är en röd tråd som kan finnas i de flesta europeiska länder. I Irland anses lönsamhetsproblemet vara en av de största utmaningar som den irländska nötköttsnäringen står inför idag. Tre huvudsakliga faktorer som anses vara av största vikt när lönsamheten ska påverkas är utnyttjandet av slätter- och betesvallar, dikornas prestation med förbättrad fertilitet och modersegenskaper samt det optimala antalet djurenheter per hektar. Rent allmänt kan detta sammanfattas med att dessa

faktorer är lätt kan förbättras för genomsnittsgården med nötköttsproduktion i Irland för att sedan resultera i förbättrad lönsamhet. (Crosson *et al*, 2016)

Lundqvist *et al* (2022) har sammanställt intervjuer från svenska lantbrukare, däribland flertalet nötköttsproducenter, och påvisar hur intervjuerna innehåller oerhört många negativa svar om externt stöd för djurproducenter. Svardsdeltagarna ansåg främst att allmänheten har ett bristande intresse samtidigt som de besitter en låg kunskapsnivå när det kommer till lantbruk. Åsikter om bristande intresse och kompetens hos politiker ansågs också vara ett problem, samtidigt som flertalet förslag på åtgärder för att återupprätta förtroendet för dessa presenterades. Exempel på dessa var att den ledande nationella politiken behöver ge sitt uttryckliga stöd för landsbygden samtidigt som kontrollmekanismer i statsförvaltningen behöver inrättas, genom exempelvis tjänstemannaansvar. Ett generellt bristande förtroende för Sveriges Lantbruksuniversitet kunde detekteras i studien. Svardsdeltagarna framhöll bristande kvalitet på universitetets utbildningar och aktivism hos studenterna som en orsak till detta. Ytterligare en aspekt som lyftas fram var den alltmer ökande distansering mellan universiteten och lantbruksnäringen. Den allmänna veterinärbristen pekades dessutom ut som ett stort hot mot hela lantbruksnäringen, något som har bekräftats av Distriktsveterinärernas organisation. (Lindström *et al*, 2021)

Tidigare i rapporten har den genomsnittliga besättningsstorleken på dikobesättningar presenterats. Det faktum att majoriteten av svensk nötköttsproduktion räknas som mindre verksamheter kan läsas som en svaghet för näringen, främst för att det finns ett tydligt samband mellan småskaliga verksamheter och höga kostnader. Detta framgår i Adlers (2022) rapport där författaren undersöker om självförsörjningsgraden på svenskt nötkött och spannmål går att öka. I rapporten sammanställs intervjuresultaten från sammanlagt fem personer aktiva inom Lantmännen och LRF i en SWOT-analys. Korrelationen mellan småskaliga verksamheter och höga kostnader anses kunna bidra till att producenter inte kan eller vill investera ytterligare i sina verksamheter. Detta leder sedan vidare in på problemet att nästkommande generation inte lockas tillräckligt till att driva och utveckla nötköttsproduktion som en verksamhetsgren. Ytterligare svagheter som pekades ut är produktdifferentiering och marknadsföring. Båda dessa anses kunna stärkas via en utveckling av marknadsföring samt en tydligare markering av fördelarna med svenska nötköttsprodukter i handelsledet. Hot som pekades ut var bristande lönsamhet, djurrättsaktivism, klimatförändringar samt snabba konsumtionsförändringar. Den senare faktorn anses vara ett hot då det tar en förhållandevis lång period för en nötköttsproducent att förändra sin produktion för att anpassa den efter nya konsumtionsmönster. Som redan har redovisats tidigare i rapporten har konsumtionen per capita av nötkött generellt minskat under de senaste åren. Adlers svardsdeltagare pekar på hur konsumtionsnivån kommer likna den som var på sjuttioalet om den negativa utvecklingen fortsätter på samma nivå. En drastiskt minskad köttkonsumtion innebär i slutändan sjunkande avräkningspriser och därigenom sämre lönsamhet i producentledet.

Delar av lantbruksnäringen har tagit fram rapporten *Framtidens Jordbruk – Mjolk & Nötkött* (2021). Här listas flertalet utmaningar inför den svenska mjölk- och nötköttsproduktionens omställning för en mer hållbar produktion. Över lag anses den svenska produktionen ligga bra till inför detta arbete, men den största utmaningen som nämns är den svaga ekonomiska hållbarheten i svenska lantbruksföretag idag. För att kunna utföra framtidens hållbara investeringar och öka attraktiviteten för unga är en god ekonomisk status i företaget av yttersta vikt. En annan utmaning som lyfts fram, främst inom området djurhälsa och produktion, är bristen på kompetens och rutiner på gårdsnivå. För att kunna förbättra dessa faktorer lyfts optimerad management och utökad rådgivning fram som viktiga verktyg.

Kompetensbristen är som störst när det kommer till områdena avel, foderplanering och grovfoderproduktion.

5.2 Projektets deltagande gårdar

Sammanlagt har sex integrerade nötköttsproducenter deltagit i projektet. Dessa har varit utspridda över delar av Dalsland och Bohuslän, främst i skogs- och mellanbygder med en stor andel naturbeten. Samtliga gårdar har intervjuats inför denna rapport.

Gårdarnas djurantal har varierat stort, där den minsta besättningen uppgick till sammanlagt hundrafemtio djur och den största till drygt femhundra djur. Antalet dikor på gårdarna har varierat från fjorton till tvåhundra. I projektet har fyra av gårdarna använt sig av rådgivning inom både dikalvs- och ungnötsproduktionen medan två gårdar endast nyttjade rådgivning för dikorna. Anledningen till detta uppgavs vara att två av gårdarna säljer vidare alla sina kalvar. En av dessa säljer till en av gårdarna i projektet, varvid dessa två gårdar till viss mån kan räknas som samma under projektets gång. Raser som har dominerat på de olika gårdarna är hereford, aberdeen angus, simmental, limousin samt korsningar emellan dessa.

Växtodlingen på de olika gårdarna varierar likt djurantalet i storlek och grödor. Åkerarealen varierade mellan hundratjugo och trehundratjugo hektar, där flertalet grödor odlades. Samtliga gårdar odlade vall, fyra gårdar odlade havre och två odlade korn. En av gårdarna hade dessutom höstvetete och rybs. Andelen vall varierade mellan fyrtio procent och sjuttiofem procent. En av gårdarna hade endast vallodling.

Ett gemensamt drag för samtliga gårdar var att naturbetesmarker nyttjades, där den gården med störst areal naturbete nyttjade över fyrahundra hektar.

5.3 Utvärdering av projektet *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött*

Samtliga sex lantbrukare medverkade i telefonintervjuer där de besvarade frågorna som framgår på sida ett i denna rapport. Intervjuerna har varierat i längd där den längsta tog cirka fyrtio minuter och den kortaste drygt femton minuter att genomföra. Svaren från deltagarna har generellt sett varit utförliga, med en svarsprocent på hundra procent.

Intervjuerna inleddes med att deltagarna fick beskriva sin verksamhet. Samtliga gårdar är certifierade för ekologisk produktion. Tre av gårdarna har en integrerad dikoverksamhet med i huvudsak uppfödning av egna kalvar, en av gårdarna säljer vidare samtliga av sina kalvar till livdjursförmedling och en säljer samtliga kalvar till en ungnötsproducent. Denna ungnötsproducent har också ingått i projektet och har använt rådgivning till sina tjurar. På denna gård finns också dikor, men i projektet har fokus varit på de inköpta kalvarnas slaktresultat. Gårdarna beskrivs mer ingående under 5.2 Projektets deltagande gårdar. Majoriteten av deltagarna blev tillfrågade om att delta i projektet av personal på Länsstyrelsen.

Samtliga deltagare uppgav att anledningen till att de valt att vara delaktiga i projektet var främst för att kunna vässa sin produktion ytterligare genom rådgivning. En annan faktor som spelade in var de kostnadsfria grovfoderanalyserna. När det kom till att kunna vässa sin produktion så var det flera faktorer som ansågs vara extra intressanta att åtgärda via rådgivning. Samtliga lantbrukare menade att de ville ha en bättre strategi runt foderhantering och vallodling, medan tre av deltagarna även vill förbättra tillväxten hos sina slaktdjur.

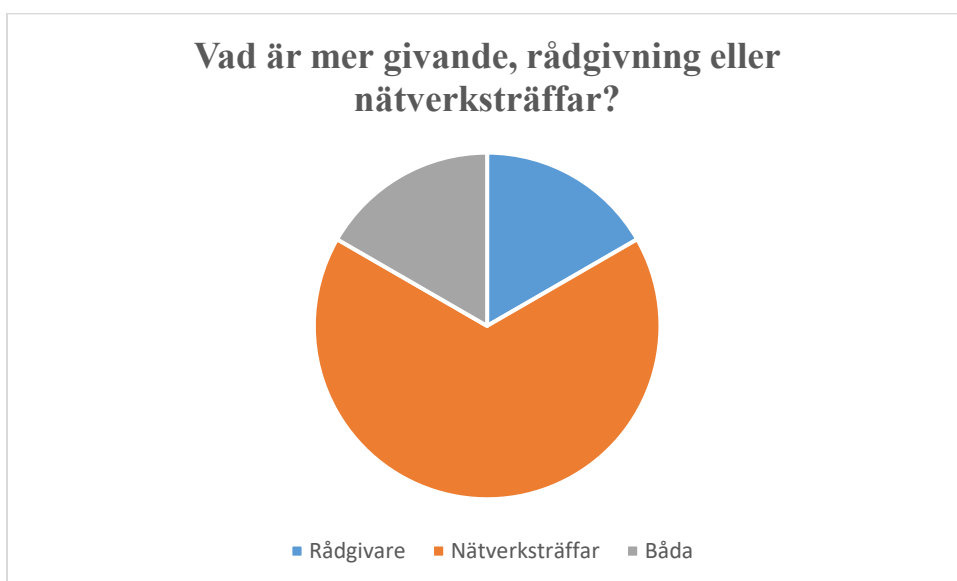

Figur 1. Svartsfördelningen gällande om deltagandet i projektet har motsvarat lantbrukarnas förväntningar.

Deltagarna fick frågan om projektet hade motsvarat deras förväntningar. Samtliga uppgav att deras förväntningar uppfylldes med råge under projektets gång, och att rådgivarna som har funnits tillgängliga har varit kompetenta och kunniga. En fördel som påpekades var hur rådgivarna alltid har varit öppna för diskussion samtidigt som de har kunnat ge raka svar.

Samtliga deltagare har redan genomfört alternativt planerat förändringar i sina respektive produktioner efter projektet. En av lantbrukarna uppgav att slaktdjuren nu tillskottsutfodras under betesperioden vilket har resulterat i en snabbare slaktmognad. En annan deltagare har börjat kastrera samtliga tjurkalvar som föds på gården nu, förhoppningsvis ska detta resultera i en bättre kalkyl för slaktdjuren i och med att dessa ska beta stödberättigade betesmarker. Samma lantbrukare har även börjat hålla foderborden renare jämfört med innan projektets start, nu städas allt gammalt foder bort. Samtliga lantbrukare uppgav att de nu har fått en bättre helhetssyn på sitt foder och att gårdens foderhantering anses ha förbättrats markant efter rådgivningen som tillhandahållits. Samtliga deltagare kommer att fortsätta använda sig utav grovfoderanalyser i framtiden, något som majoriteten inte har använts sig av tidigare.

Figur 2. Svartsfördelningen gällande vad som är mer givande för lantbrukaren, rådgivning eller nätverksträffar.

När det kommer till kännetecknen för en bra rådgivare har deltagarnas åsikter gått isär. Samtliga deltagare har uppgett att kompetens och erfarenhet är viktiga egenskaper hos en rådgivare. En av deltagarna menar dessutom att rådgivaren bör kunna eftersöka information om denna inte har svaret. Ytterligare en egenskap som samtliga anser är viktig är förmågan att kunna föra en diskussion med kunden snarare än att hålla en monolog gentemot kunden. Två av lantbrukarna menade att rådgivaren ska vara rak, konkret och öppen, något som övriga deltagare inte tog upp.

När deltagarna fick möjlighet att återkoppla till projektet uppgav samtliga att de har haft störst nytta av foderanalyser och foderplanering, något som ofta var bristande tidigare. När dessa fick frågan om vad de velat se mer av i projektet eller i Länsstyrelsens framtida arbete gav tre av deltagarna respons, denna återges nedan i punktform:

- Mer marknadsanalys skulle ha behövts i projektet. Större inriktning mot vad marknaden efterfrågar, det är för stort tänk på stöd och ersättningar i olika former. Lantbrukaren efterfrågar beräkningar på vad det kostar bonden att genomföra olika miljöåtaganden, exempelvis vad åtagande för ökad djurvälstånd kostar i slutändan.
- Mineraller till nötkreatur skulle ha berörts mer under projektets gång.
- Framtida projekt som berör vikten av god kalvhälsa efterfrågas.
- Fler rådgivningsprojekt på gårdsnivå efterfrågas i framtiden.
- Mer information om EU-stöd och ansökningar av dessa efterfrågas, särskilt vilka stöd som är aktuella i skogs- och mellanbygder.

Efter den slutgiltiga frågan om vad deltagarna anser är mest givande av rådgivning eller nätverksträffar, vilket framgår i figur 2, uppgav fyra av dessa att nätverksträffarna gav mest. Det var främst möjligheten att komma ut på andra gårdar samt att kunna diskutera med kollegor som var den främsta orsaken till detta. En av lantbrukarna menade att rådgivning var mer givande. Samtidigt betonades det att rådgivare behöver bli mer intresserade av att själva produktionen i sig ska vara lönsam, inte att stöden och ersättningarna ska optimeras. En av lantbrukarna menade däremot att de båda alternativen kompletterar varandra bra.

Sammanfattningsvis anser lantbrukarna att projektet *Ökad kvalitet på ekologiskt nötkött* har varit givande och framgångsrikt. Samtliga deltagande lantbrukare vill skicka med att rådgivarna har skött sig exemplariskt under perioden samt att det har varit roligt att få vara med i projektet. Samtliga lantbrukare var dessutom öppna för att delta i framtida projekt.

6 Diskussion

Svensk nötköttsproduktion är idag en bransch som står inför stora utmaningar. Den minskande mjölkproduktionen resulterar i färre tjurkalvar till vidareuppfödning, vilka står för en substantiell del av den totala nötköttsproduktionen i Sverige. Rimligen borde det därmed finnas ett stort behov av en ökad dikalvsproduktion för att täcka upp bortfallet av mjölkkraskalvar i ungnötsproduktionen. Dikalvsproduktionen har dessutom fördelen att djuren till stor del ofta betar naturbetesmarker, där nötkreaturen lyfts fram som ett av de bästa betesdjuren i dagsläget.

Det faktum att problemet med bristande lönsamhet anses vara nötköttsproducenternas största utmaning visar hur välbehövlig rådgivning riktad mot detta är. Rådgivningens väsentlighet bekräftades efter intervjuerna med projektets deltagande lantbrukare. Samtliga menade att en av de främsta orsakerna till att de valt att delta i projektet var just att kunna trimma sin

produktion ytterligare för att kunna påverka resultatet i slutändan. Liknande observation görs även när det kommer till användandet av grovfoderanalyser och foderplanering. Av egen erfarenhet är detta något som, speciellt på mindre gårdar, ofta aldrig utförs. Möjligt ensilage ges till dikorna, foderbord och foderhäckar rengörs sällan samtidigt som utfodring under stallperioden sällan planeras utifrån fodrets näringsinnehåll eller djurgruppernas näringsbehov.

Efter att ha utvärderat detta projekt och deltagit på rådgivningsbesök har flertalet avgörande faktorer för en framgångsrik nötköttsproduktion framkommit. Dessa listas nedan i punktform.

- Foderanalyser ger lantbrukaren och rådgivaren en uppfattning om vad fodret innehåller och lägger grunden för foderplaneringen. Genom att känna till näringsinnehållet i sitt foder blir det möjligt att köpa in det lämpligaste kompletteringsfodret för att kunna minimera foderkostnaden.
- Foderplanering ger lantbrukaren en möjlighet att planera sin foderanvändning för att säkra djurens foderbehov under stallperioden samtidigt som de olika foderpartierna kan användas vid en optimal tidpunkt.
- God foderkvalitet och hygien vid utfodringsplatsen är av högsta vikt.
- Betesplanering skapar möjligheten för att uppnå en jämn tillgång på högkvalitativt bladrikt bete under hela betesperioden. Betesplaneringen kan även ge en indikation på behovet av tillskottsutfodring för att upprätthålla tillväxten hos främst ungdjur. Utifrån en parasitsynpunkt är en god betesplanering av stor vikt.
- Möjligheten till att använda sig av rådgivning och nätverksträffar ger möjlighet till att diskutera idéer, få inspiration samt dra nytta av ett par oberoende ögon i verksamheten.

Den bristande lönsamheten inom nötköttsproduktionen är knappast något unikt för just denna produktionsgren. Problemet kan ses i de flesta grenarna av lantbruket, och torde vara en stor del i att generationsskiften blir svårare och svårare att genomföra. Om den negativa trenden med färre gårdar ska förändras behöver lönsamheten förbättras samtidigt som möjligheten till övertagande alternativt nystartande av lantbruksföretag förbättras.

7 Slutsats

Nötköttsproduktionen står inför stora utmaningar i dagsläget, där bristande lönsamhet är den i särklass största. Samtidigt existerar ett stort kompetensglapp hos främst dikalvsproducenter, där särskilt riktad rådgivning anses kunna spela en avgörande roll för att kunna trimma produktionen och därmed öka lönsamheten på gårdsnivå. Utvärderingen av Länsstyrelsens projekt gav ett över lag positivt slutresultat.

8 Referenser/källförteckning

Adlers, S (2022). *Går det att öka graden av självförsörjning?* (Examensarbete: 1413)

Sveriges lantbruksuniversitet. Agronomprogrammet. Tillgänglig:

https://stud.epsilon.slu.se/17609/1/adlers_s_220222.pdf [2023-01-08]

Crosson, P. Woods, A. Keane, J (2016). *Suckler beef systems – assessing steps to improve profitability*. Teagasc Grange Animal & Grassland Research and Innovation Centre, Dunsany, Irland. Tillgänglig:

<https://www.nationalbeefassociation.com/workspace/technical-pdfs/crosson-et-al-suckler-beef-systems-assessing-steps-to-improve-profitability-teagasc-2016.pdf> [2022-12-13]

HKScan, Lantbrukarnas Riksförbund, Yara, Svenskt kött, DeLaval, Arla, Växa, Lantmännen (2021). *Framtidens Jordbruk – Mjolk & Nötkött*. Tillgänglig: <https://www.lantmannen.se/4652b1/contentassets/e9e5a47112ce48218e80a50079e7a5b2/framtidens-jordbruk---mjolk--notkott.pdf> [2022-01-07]

Jordbruksverket (2022). *Ekologisk djurhållning 2021*. Tillgänglig: <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2022-06-21-ekologisk-djurhallning-2021> [2022-12-20]

Jordbruksverket (2022). *Marknadsrapport nötkött – utvecklingen till och med 2021*. Tillgänglig: <https://jordbruksverket.se/download/18.30411b5b180d7e6a7ab329ac/1652954265828/Marknadsrapport-notkott-2021-tga.pdf> [2022-12-23]

Jordbruksverket (2016). *Starta eko – dikor*. Tillgänglig: <https://www.gardochdjurhalsan.se/wp-content/uploads/2019/02/starta-eko-dikor.pdf> [2022-12-15]

Jordbruksverket (2022). *Om ekologisk produktion*. Tillgänglig: <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/ekologisk-produktion> [2022-12-13]

Kumm, K-I, Salevid, P (2012). *Vägar till lönsamma och växande företag med dikobaserad nötköttsproduktion*. Skara: Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges lantbruksuniversitet. Tillgänglig: https://pub.epsilon.slu.se/10668/7/kumm_ki_salevid_p_130815.pdf [2022-12-18]

Kumm, K-I (2006). *Vägar till lönsam nöt- och lammköttsproduktion*. Skara: Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges lantbruksuniversitet. Tillgänglig: https://pub.epsilon.slu.se/18053/1/kumm_ki_201103.pdf [2022-12-28]

Lindström, H, Pettersson, C (2022). *Bristen på veterinärer är oroande*. ATL, 11 augusti. Tillgänglig: <https://www.atl.nu/bristen-pa-veterinarer-ar-oroande> [2022-12-22]

Lundqvist, P, Ceccato, V, Göransson, E, Abraham, J, Alwall Svennefelt, C (2022). *Kritik, kriminalitet och hot mot svensk djurproduktion – Lantbruksföretagarnas perspektiv*. Alnarp: Institutionen för människa och samhälle, Sveriges lantbruksuniversitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1638857/FULLTEXT01.pdf> [2023-01-08]

Näringsdepartementet (2018). *Regeringsbeslut rörande Jordbruksverkets uppdrag*. (Regeringsbeslut N2018:02711) Stockholm: Näringsdepartementet. Tillgänglig: https://jordbruksverket.se/download/18.17c40b4517529a9c500785ef/1602854047934/Regeringsuppdrag%20_26%20april%202018.pdf [2022-12-16]

Salevid, P (2011). *Searching for economically sustainable Swedish suckle cow based beef production systems after decoupling of EU-income support*. Lic. -avh. Skara: Sveriges lantbruksuniversitet. Tillgänglig: https://pub.epsilon.slu.se/10221/1/salevid_p_130411.pdf [2022-12-24]